

EDEB YÂ HÛ!

... Şemsî diye de geçer, o da çok büyük bir şeyh. Çok güzel şiirleri de var. Kabri Sivas'ta[dır]. Çok güzel ilmî eserleri de var: *Menâkıb-ı Çihâr Yâr-i Güzîn*'i yazmış.

Sizden biriniz bana Gümüşhanevî Efendimiz'in *Tarikatlarda Usûl* kitabını verirse bazı şeylere bakarız.

Kimde varsa ben onu alabilir miyim?

Mekteb ile medreseyi

İsmarladık zahidlere

Hay, hay hay...

Hakka ibadet etmeye

Yeter bize viraneler

Hay, hay hay...

Ey hali pek rana güzel,

yağmaladın bil mülkünü

Hay, hay hay...

Seni seven aşıkların,

Hâşâ senden usanalar

Hay, hay hay...

Seni seven aşıkların,

Hâşâ senden usanalar

Hay, hay hay...

Başını sonunu unuttum.

Bu da Halvetî şeyhlerinin büyüklerinden Şemseddîn-i Sivasî hazretleri[nin].

Dinleyici: Nakşî şeyhlerinin de ilahileri var mı?

Hocaefendi: Nakşî şeyhlerinden bazıları-
nın ilahileri var, çok. Bazıları ilahi kitapların-
da da var, takip edilirse, bakılırsa çıkar.

Dinleyici: Makamları çok ağır efendim.

Hocaefendi: Ne dedin?

Dinleyici: Ruhumuzun âşina olduğu ma-
kamlar değil efendim.

Hocaefendi: Yani daha mı güzel?

Dinleyici: Daha güzel de ama biz [ma-
kamları] çıkaramıyoruz.

Hocaefendi: Ee her bilgi dalı çalışmak is-
ter. Çalışmadan, meşk etmeden, uğraşmadan
kaybeder insan. Hattat Hafız Osman Efendi

her gün kâğıtların her tarafını doldurmuş, yaza yaza, yaza yaza meşk yaparmış. Bir gün bıraksa yazısının evsafı düşermiş. Bırakmaya gelmez. Her gün idman, her gün idman... Çalışmadan olmaz! Medine’de Hafız Hüseyin diye birisine bir ilahiyi çok güzel söylüyorsun dedim de, “Ben dedi, bu ilahiyi öğrenmek için bütün gecemi harcadım. Bunun için ne kadar uğraştım hocam bir bilseniz!” dedi. Yani çalışmak gerekiyor!

Bir de insanın öğrendiği bilgiyi sağlam yerden alması yani üstattan, en doğru bilenden, en iyi bilenden alması çok önemli. Yarım yamalak oldu mu onlar bozuyorlar, insan bozuk şeyi, yanlış şeyi öğrenmiş oluyor. Talimi, eğitimi, iyi üstad arayıp bulup ondan almak, ondan öğrenmek lazım... Çok önemli! Üstad ne kadar iyi olursa talebe o kadar iyi yetişir. Üstadın iyiliği çok önemli!

Bugün ben baktım, televizyonda hafızın birisi 15. cüzü okuyordu. Böyle gayri ihtiyarı sallanıyor... Okuyor, güzel de okuyor ama sallanıyor. Rahmetli Ali Haydar Hafız aklıma geldi. Ali Haydar Hafız böyle oturdu mu heykel gibi, kale gibi, çok sağlam dururdu ve çok

ciddi okurdu. Öyle baş sallamak, vav vav vav... nağmeler yapmak, buna benzer şeyler yapmak [mümkün mü?] Kızıverirdi ona! [Müezzin ihlas sûresini okurken,] “*Ve lem yekül-lehüüüü küfüven ehad.*” [diyerek] ‘Hû’yu uzattı diye caminin içinde müezzine, “Şimdi sana bir tane vurursam!” dedi. Şaşırdım! Ne kadar ciddi şey yapıyor. *Ve lem yeküllehû küfüven ehad* diyecek, tabii bir elif miktarı uzatacak o dört elif miktarı uzattı, uzatacak bir sebep yok. Orada uzun med yapmaya lüzum yok. “Bir tane patlatırsam görürsün!” dedi, şaşırdım kaldım. Çok ciddi... Böyle oturdu mu, Kur’ân-ı Kerîm’e saygısını göstermek için hiç kıpırdamadan okurdu. Çok önemli tabii, çok önemli...

Çok [iyi] üstad [idi.] Hatırlıyorum, yaşlı başlı adam önünden diz çöktü. Hem de hafız hem de güzel okuyan... Hocamız’ın, “Giy bakalım cübbeyi, al bakalım sarığı başına!” diye mihraba gönderdiği bir hafız; “Hocam çok zaman geçti aradan, bir daha bir tazeleyelim dersleri.” diye önünde diz çöküp ondan ders aldığını hatırlıyorum. Çok güzel telaffuz ederdi. Harflerin telafuzu, çıkışı çok güzeldi.

Allah rahmet eylesin. Nur içinde yatsınlar.

Çok ciddi insanlardı. Yani sallanmayı bile doğru görmüyordu. Ciddiyet...

Bizim Hocamız *rahmetullahi aleyh*'in sedirinde, şöyle odanın kapısı burası, şu köşede otururdu, sedir böyle gelirdi. Orada yukarıda şu masa büyüklüğünde büyük bir levha vardı. Orada, "Edeb yâ hû!" yazardı.

a. Edeb Yâ Hû!" Ne Demek?

"Edeb yâ hû!" ne demek?

"Ey kişi, edebini takın!" demek. Meşhur hattat Abdülkadir Efendi yazmış, kendisi Hocamız'a getirmiş hediye etmiş demek ki. Altına da edep ile ilgili şiir yazmış.

Edeb bir tâc imiş nûr-u Hüdâ'dan. "Edep dediğimiz şey Cenâb-ı Hakk'ın mübarek nûrundan insanın başına geçirilmiş bir taçtır."

Edeb bir tâc imiş nûr-u Hüdâ'dan

Giy ol tâcı, emin ol her beladan.

İlm ü irfan meclisinde aradım kıldım taleb

İlim en geridedir, illâ edeb illâ edeb.

Yani insanın bilgisi olması yetmiyor. Edeb edeb, ille edeb olacak, edepli kul olacak! Çok önemli... "Edeb yâ hû!.." Yâ hû, "ey o kimse, ey kişi" demek.

"Edeb yâ hû!.."

Edep her şeyde lazım. Her şeyin âdabı, edebi var, her şeyde lazım ama en çok lazım olduğu kişi derviş... En çok dervişe lazım çünkü derviş Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanmak istiyor yani amacı yüksek... Cenâb-ı Hakk'ın rızasını kazanmak isteyene de her şeyden önce, herkesten önce ona edeb lazım oluyor!

Allah bize edepli olmayı nasip etsin.

Tekkeler edep mektepleri yani edebi öğretme yeri. Yapamadık, kapattık, bütün edeb mektepleri kapalı. Edebi öğreten yer kalmadı veya biz bilmiyoruz, var da saklı, biz bulamadık.

Hocamız bir kimseye, "Şunu şöyle yap." demezdi. Kesinlikle! "Ya dinlemezse, âsi olursa, günaha girerse!" diye. Emir vermezdi, "Şunu şöyle yapsanız nasıl olur?" derdi. O,

“Böyle yapın.” demek. Soruyor gibi... Edep...
“Şunu şöyle yapmanız acaba?” Bilmeyen de,
cikcikler, acemiler başlardı; “Hocam şöyle
yapalım da böyle yapalım da, o olmaz da, bu
olmaz da...” [demeye.] Ben kıs kıs gülerdim.
“Nasıl yapalım?” diye soruyor diye akıl öğ-
retmeye kalkıyor. Hocamız onun o söylediği
şeylerin âlâsını biliyor. Biliyorum, içeride
konuşuyoruz, daha çok çok, kat kat [fazlasını]
biliyor... Hocamız'ı bilmiyor sanıp öyle konu-
şurdu... Edep...

Edeb; hatalardan, yanılmalardan uzak,
iş güzel yapmanın kuralları... Tarif bu. Yaptı-
ğı her işi, her çeşit hatadan uzak olarak yap-
tığı işi güzel yapmak. Onun için her şeyin
âdabı var; yemek yemenin âdabı, su içmenin
âdabı...

b. Su İçmenin Adabı

Su böyle içilmez, edebe aykırı taraf ne?

Sol eliyle içiyor, sol elle içilmez!

Neden?

Peygamber Efendimiz, “Sağ elle içiniz.”
 demiş, nedeni yok. Sünnet olan sağ elle iç-
mek! Su, lukur lukur lukur... içilmez. Su iç-

menin âdabı; suyu süze süze, ağır ağır içecek. Üç bölecek, üç yudumda içecek. *Bismillâhirrahmânirrahîm* diye başlayacak, *el-hamdülillah* diye bitirecek. Edep... Tıbbî bakımdan da içeriye öyle güp diye suyu gümbür gümbür içmek çok zararlı. Tıbbî bakımdan da doğru değil.

Sonra konuşmanın âdabı, hutbenin âdabı, her şeyin âdâbı var. Kitap yazmanın âdabı, evlenmenin âdâbı, düğünün âdâbı, nikâhın âdâbı, gerdeğin âdâbı, çocuk terbiye etmenin âdâbı, âdâb âdâb âdâb... Hepsi edep. *et-Turuku küllühâ âdâbün*.

Tam ben gidelim diyecekken iki soru geldi, saat 10.30 oldu, kısaca cevap vereyim.

Soru: "Milk-i bakâdan gelmişem" ilahisini açıklar mısınız?

Cevap: Yarın açıklayalım. İlahiyi getirelim, okuyalım, başından sonuna tam olarak açıklayalım. Hem bu soruyu soran da hem bugün merak edenler de yarın gelmiş olur. Çok güzel, çok sevdiğim bir ilahi bu. Üç-dört tane bestesi var da bir bestesini çok seviyorum.

Dinleyici: Geçen söylemiřtiniz efendim.

Hocaefendi: O bestesini seviyorum. Başka başka besteleri var, hepsi kendine göre güzeldir ama ben o bestesini seviyorum.

Buraya yazıldığı kadarıyla, *milki bakâdan gelmişim fâni cihanı neylerim* demek; insanoğlu olarak biz bâki âlemden dünyaya insan olarak yaratıldık geldik. Asıl yerimiz âhiret, buraya geldik.

Ben burayı ne yapayım, burası fâni cihan... Ben tekrar âhirete gideceğim, burayı ne yapayım ben. Bana dünya gerekmez, demek.

Milk-i bakâdan gelmişim, fâni cihanı neylerim.

Ben dost cemalini görmüşüm, [hûr-i cinânı neylerem.]

Yani âhirette Allahu Teâlâ hazretleri bezm-i elestte, ruhtar âleminde ruhlara görünmüş ve; *elestü bi-rabbiküm*. “Ben sizin Rabbınız değil miyim?” buyurmuş. “Orada Cenâb-ı Hakk’ın cemalini görmüşüm ben, buradaki güzelleri ne yapayım? Başka güzelle-

ri ne yapayım? Dostun kokusunu koklamış bir insanım, başka buradaki güzel kokuları napa-
yım, neyleyim?" diyor. Yani âhireti tercih ettiğini, dünyaya rağbeti olmadığını anlatıyor. Bu ilahi o.

Milk-i bâkadan gelmişim,

Fâni cihanı neylerim,

Ben dost cemalini görmüşüm

Hûr-i cinânı neylerem.

Vahdet meyinin cür'asın

...

Ben dost kokusunu almışım

*Misk-i hotanı neylerim veyahut misk-i
reyhanı neylerim.*

Ben şişeyi çaldım taşta

Namus-u arı neylerem.

O da Yunus Emre'nin, birinci Yunus'un ilahisinden bir parça. O da mü'minin bir vasfının tezahürü...

Mü'minin evsafı, bir mü'minin vasıfları neler olmalı?

Mü'minin vasıflarından bir tanesi;

c. Ayıplayanın Kınamasına, Ayıplamasına Aldırmaz

وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ

*Ve lâ yehâfûne levmete lâim.*¹

“Mü'minler Allah yolunda giderken, Müslümanlığını yaşarken, hayatını sürerken, dinî vazifelerini yapıyorken kınayanın, ayıplayanın kınamasına ayıplamasına aldırmaz.”

Neden?

“Ben Allah rızasını kazanmak istiyorum, sen ister beğen istersen beğenme! Bana ne senin beğenmen beğenmemen, istersen beğenme!” der. Yani eyvallah etmez, başkasının alkışına, beğenmesine bakmaz.

“Yahu sen niye böyle sakal bıraktın, ben seni hiç beğenmedim.”

Beğenmezsen beğenme, ben sana kendimi beğendirmek istemiyorum ki! Benim

¹ 5/Mâide, 54.

maksadım o değil ki! Sakalı ben sünnet diye bıraktım.

“Yahu sen niye böyle giyindin, hiç de yakışmıyor.” [filan...]

Yakışmazsa yakışmasın, beğenmediysen beğenme, bana ne! Ben bunu Allah rızası için giydim.

Evliyâullahtan Süfyân-ı Sevrî hazretleri karanlıkta cübbesini giymiş, çıkmış dışarıya. Dışarıda birisi demiş ki;

“Yahu üstad selamün aleyküm, cübbeni, hırkanı ters giymişsin...”

Ters giymiş... Olur ya... Ben de bazen bu kolsuzu filan giyerken bakıyorum cepler içerde, anlıyorum ters olduğunu tekrar değiştiriyorum.

“Çıkart da düzgün giyin” demiş. Demiş ki;

“Ben onu Allah rızası için giydim, Allah rızası için giydiğim şeyi dost rızası için sırtımdan çıkartmam, varsın öyle olsun.” demiş. Aldırmıyor...

Ben şişeyi çaldım taşta

Namus-u arı neylerem.

[demek] o.

Yani kınayanın kınamasını aldırımam ben, şışeyi vurmuş kırmışım. Öyle utanıyorum [mutanıyorum yok.] Kıza diyorsun ki;

“Kızım örtünsene!”

“Utanıyorum.” diyor.

“Manto giysene kızım.”

“Arkadaşlardan utanıyorum.”

Allah’tan utanmıyor musun?!

“Başını örtsene.”

“Utanıyorum. Gerici derler bilmem ne derler...”

Kız da utanıyor, babası da utanıyor, anası da utanıyor, herkes utanıyor. Adam karısına diyor ki;

“Ben senden utanıyorum.”

Nedenmiş efendim?

“Sen örtünüyorsun, arkadaşların yanından geçerken senden utanıyorum.”

Ya ne olacak?

Açılacak kadın, boyanacak, donanacak, koluna takacak, gidecek, ötekiler de bakacaklar, "Vay be ne kadın!" diyecekler, o zaman memnun olacak. Öyle mi istiyorsun! Öyle şey mi olur!

"Ben öyle şeylere aldırım, ben sizin değer hükümlerinize değer vermiyorum. Benim değer hükümlerim Allah'ın rızasını kazanmak, yaptığım işi Kur'an-ı Kerîm'e, sünnet-i seniyyeye uygun yapmaktır. Onun için kimseden utanmam. Kimseden utanmam ama Allah'tan utanırım." demek.

Biz insanlardan utanıyoruz, Allah'tan utanmıyoruz. İnsanların yanında yapmadığımız edepsizlikleri tenhada yapıyoruz. Allah tenhada görüyor! Sen bunu meydanda yapsana, haydi git bakalım bu edepsizliği şehrin meydanında yap!

"Utanırım..."

İnsanlardan utanıyorsun da Allah'tan utanmıyor musun?!

Utanmıyor...

Meleklerden utanmıyor musun?! Senin yanında melek yok mu?

Var.

Kâfirin yanında melek yok mu?

Kâfirin yanında da var. Çünkü günahlarını da yazmak için melek lazım. Kâfirin de mü'minin de herkesin yanında meleği var. Meleklerle inanmış bir insanın meleklerden utanması lazım!

Meleklerle inanmıyor muyuz?

İnanıyoruz.

Âmentü billâhi. "Allah'a inanıyorum." *Ve melâiketihî.* Görünmez melekleri var, bazen görünebiliyor ama görünmez melekleri var.

Peygamber Efendimiz'e Cebrail *aleyhisselam* geliyor, yanında Ebû Bekr-i Sıddîk var, görmüyor. Ebû Bekr-i Sıddîk olduğu halde görmüyor. Peygamber Efendimiz diyor ki;

"Cebrail *aleyhisselam* geldi."

Peygamber Efendimiz Cebrail *aleyhisselam*'ı görüyor, ilk gördüğü zamanlar, "Gözü-

me bir görüntü görünüyor, acaba bende bir rahatsızlık mı var?" diye [endişe ediyor]. Hatice anamız bilgili, gün görmüş hatun... Üstündeki örtüyü atıyor, Peygamber Efendimiz'in yanına geliyor sarılıyor. Yani odada, kendisinin hanımı ya, sarılıyor;

"Şimdi yine görünüyor mu?" diyor.

"Yok şimdi görünmüyor."

"Tamam, sende bir rahatsızlık yok, görünen melektir." diyor.

Melek, karı koca birbirine sarılınca utandığı için gidiyor.

Melek utanıyor, insan melekten utanmıyor. Hani nerede kaldı senin meleklerle inandığın *amentü billâhi ve melâiketihî...*

Sonra Allah her yerde hâzır ve nâzır değil mi? Her yerde görmüyor mu, işitmiyor mu?

[Allah] her yerde!

Ve hüve me'aküm eynemâ küntüm ne demek?

"Siz nerede olursanız olun Allah sizin yanınızda" demek değil mi?

Öyle.

Peki insanlar bu edepsizlikleri nasıl yapıyorlar? Allah yanlarındayken bu edepsizlikleri bu insanlar nasıl yapıyor?

Çok edepsiz bu insanlar ya!.. Ama bu adamlar, bunları yazan mübarekler öyle değil. Onlar [başka...]

Ben Ankara'da bunlardan son zamanlara yetişmişlerden bir tanesini gördüm. Söylediler; bu adamcağız edebe aykırı diye gece yatarken ayağını hiç uzatmamış. Ayaklarını kıvırmış, böyle ayaklarını gerip oturmamış. Oturmanın da yatmanın da âdâbı var. Şöyle ilişiverirmiş öyle yatarmış mübarek. Gördüm... Biz o zaman Erenköy'deydik, Ankara'dan bizim eve geldi. Melek gibi, yere basarken sanki halıyı incitmeyeyim der gibi basıyor, çok güzel... Sünneti kıldı, bir daha gitti abdest aldı, sıkıştım dedi, sıkışık abdetle namaz kılmak mekruh dedi, gitti bir daha abdest aldı. Konuşması tatlı...

Onlardan bir tanesi Almanya'ya geldi. Mevlevî dervişlerinden bir tanesi Almanya'ya

fethetmiş. Yahu; “Bu ümmî adam bu bilgileri nereden biliyor?” demişler.

Dinledikçe, tercüme ettikçe Almanlar hayret etmişler. Almanya’da şimdi bir sürü Mevlevî var. Alman Mevlevî... Tarikatı yaymış orada. Yani edep...

İşte bu; *ben şişeyi çaldım taşa namus-u arı neylerem*, o. Yani ben insanların beğenmesine beğenmemesine bakmam, mühim olan Allah’ın beğenmesidir. İnsanlar beğenirse de yapılacak güzel işi yaparım. İnsanlar istese de yapılmayacak kötü işi yapmam demek.

Kısacası bu... Ama sonra uzun uzun yarın izah ederiz de kısası bu. Yarın sabaha kadar izah ederiz isterseniz.

el-Fâtiha...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
15 Ramazan 1421 / 12.12.2000

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

